

ରାଷ୍ଟ୍ର

ଶ୍ରେଣୀରେ ପାଠପଢ଼ା ଆରମ୍ଭ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଶିକ୍ଷକ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲେ, କହିଲେ ପିଲାଏ ‘ଗରିବ ରଥ’ କାହାକୁ କୁହାଯାଏ । ସଂଗେ ସଂଗେ ସୁମନ ସୌରଭ ଠିକ୍ ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲା ଯେ, ଯେଉଁ ଯାତ୍ରୀବାହୀ ରେଳଗାଡ଼ିରେ ସ୍ୱଳ୍ପ ମୂଲ୍ୟରେ ଶୀତତାପ ନିୟନ୍ତ୍ରଣର ସୁବିଧା ରହିଛି ତାକୁ ‘ଗରିବ ରଥ’ କହନ୍ତି ଏବଂ ଏହା ସାଧାରଣତଃ ଗୋଟିଏ ରାଜ୍ୟର ରାଜଧାନୀରୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ରାଜ୍ୟର ରାଜଧାନୀକୁ ଯାତାୟାତ କରିଥାଏ । ଉତ୍ତରରେ ଶିକ୍ଷକ ଖୁସି ହୋଇଗଲେ ଏବଂ କହିଲେ, “ଏହି ପ୍ରକାର ରେଳ ସୁବିଧା ଆମ ପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ର କରିଛି ।”

ଏହା ଶୁଣି ସୁମନ ସୌରଭ ମନେ ମନେ ଭାବିଲା, ରାଷ୍ଟ୍ର କ’ଣ ? ରାଷ୍ଟ୍ର ଆମ ପାଇଁ ଆଉ କ’ଣ ସବୁ କରିଛି ?

ରାଷ୍ଟ୍ରର ଅର୍ଥ :

ରାଷ୍ଟ୍ର ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନର ମୁଖ୍ୟ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଓ କେନ୍ଦ୍ର ବିନ୍ଦୁ । ଆମ ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଭୂମିକା ଖୁବ୍ ବେଶି । କାରଣ, ଏହା ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କ୍ଷମତାଶାଳୀ ସାମାଜିକ ତଥା ରାଜନୈତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ । ଏହା ଏକ ରାଜନୈତିକ ସଂଘ । ମନୁଷ୍ୟ ଜନ୍ମ ହେଲା ମାତ୍ରେ ନିଜକୁ ରାଷ୍ଟ୍ରର ସଭ୍ୟ ତାଲିକାରେ ସାମିଲ କରେ । ରାଷ୍ଟ୍ର କେବେ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା, ସେ ବିଷୟରେ ଠିକ୍ ଭାବେ କୁହାଯାଇପାରେ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ମନୁଷ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହେବା ସହିତ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଆବଶ୍ୟକତା ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇଅଛି ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଏହା ସବୁଠାରୁ କ୍ଷମତାଶାଳୀ ସଂଗଠନ ହୋଇଥିବାରୁ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସଂଘମାନଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ମଧ୍ୟରେ ସମନ୍ୱୟ ସ୍ଥାପନ କରିଥାଏ ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

- ଆରିଷ୍ଟୋଟଲଙ୍କ ମତରେ, ପରିବାର ଓ ଗ୍ରାମମାନଙ୍କର ସମଷ୍ଟିରେ ରାଷ୍ଟ୍ରର ସୃଷ୍ଟି ।
- ଅଧ୍ୟାପକ ଗାରନରଙ୍କ ମତରେ, ସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭୂଖଣ୍ଡରେ ଭୋଗଦଖଲକାରୀ, ବାହ୍ୟ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ମୁକ୍ତ ଏବଂ ଅଧିକାଂଶ ଅଧିବାସୀଙ୍କ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଆନୁଗତ୍ୟ ଲାଭ କରୁଥିବା ଏକ ସଂଗଠିତ ସରକାରର ଅଧିକାରୀ, ଉଣା ଅଧିକ ଲୋକମାନଙ୍କର ସଂପ୍ରଦାୟକୁ ରାଷ୍ଟ୍ର କହନ୍ତି ।

ରାଷ୍ଟ୍ର ଦ୍ୱାରା ହିଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଉପଯୁକ୍ତ ବିକାଶ ହୋଇଥାଏ । କାରଣ, ସାଧାରଣ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ବିକାଶ ପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ କଲ୍ୟାଣକାରୀ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିଥାଏ । ସମୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସହିତ ରାଷ୍ଟ୍ରର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ଢଙ୍ଗ ମଧ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଥାଏ । ସୁସ୍ଥ ସାମାଜିକ ଜୀବନଯାପନ ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟର ଇଚ୍ଛା ଥାଏ । ଏହାର ମୂଳରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ସୃଷ୍ଟିର କାରଣ ରହିଛି । ରାଷ୍ଟ୍ର ଏକ ସ୍ଥାୟୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହାର ଆବଶ୍ୟକତା ସର୍ବଦା ଦରକାର ହୋଇଥାଏ । ରାଷ୍ଟ୍ରର ନୀତି ନିୟମ ସାମାଜିକ ଜୀବନକୁ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଓ ଦୃଢ଼ୀଭୂତ କରେ । ମନୁଷ୍ୟର ଇଚ୍ଛା ତାକୁ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରୁଥିବାରୁ ଏହାକୁ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଅନୁଷ୍ଠାନ କୁହାଯାଏ ।

ରାଷ୍ଟ୍ରର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ / ଉପାଦାନ

ରାଷ୍ଟ୍ରର ମୁଖ୍ୟତଃ ଚାରିଗୋଟି ଉପାଦାନ ରହିଛି । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା : କ) ଜନ ସଂଖ୍ୟା ଖ) ଆୟତନ ଗ) ସରକାର ଘ) ସାର୍ବଭୌମତ୍ବ ।

କ) **ଜନସଂଖ୍ୟା** : ରାଷ୍ଟ୍ର ଗଠନ ପାଇଁ ଅଧିବାସୀ / ଜନସଂଖ୍ୟା ଆବଶ୍ୟକ । କାରଣ, ଜନ ମାନବ ଶୂନ୍ୟ ମରୁଭୂମି, ସାଗର ଓ ପଶୁମାନଙ୍କର ବାସସ୍ଥଳୀ ଜଙ୍ଗଲକୁ ରାଷ୍ଟ୍ର କୁହାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଜନସଂଖ୍ୟା ବିନା ରାଷ୍ଟ୍ରର କବ୍ଜନା ଅସମ୍ଭବ । ଜନସଂଖ୍ୟାର କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମା ନଥାଏ । ଏହା ଚୀନ ଓ ଭାରତ ଭଳି ଜନ ବହୁଳ ରାଷ୍ଟ୍ର କିମ୍ବା ମୋନାକୋ ଓ ସାନ୍ମାରିନୋ ଭଳି ଜନ ବିରଳ

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

- ପ୍ଲାଟୋଙ୍କ ମତରେ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଜନସଂଖ୍ୟା ୫୦୪୦ ହେବା ଦରକାର ।
- ରୁଷୋ କହିଥିଲେ, ରାଷ୍ଟ୍ରର ଜନସଂଖ୍ୟା ୧୦,୦୦୦ ହେବା ଦରକାର ।

ରାଷ୍ଟ୍ର ହୋଇପାରେ । ତେବେ ପ୍ରକୃତରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଗୋଟିଏ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଜନସଂଖ୍ୟା ସେହି ରାଷ୍ଟ୍ରର ଆୟତନ ଓ ସମ୍ବଳ ଅନୁସାରେ ହେବା ଉଚିତ୍ ।

ଖ) **ଆୟତନ** : ଜନସଂଖ୍ୟା ପରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭୂ-ଖଣ୍ଡ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା ନଥିଲେ ଗୋଟିଏ ରାଷ୍ଟ୍ର ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ଏହାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିସୀମା ରହିବା ଦରକାର । ଜଳ, ସ୍ଥଳ, ଆକାଶ, ନଦୀ, ହ୍ରଦ ଓ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥକୁ ନେଇ ଏକ ରାଷ୍ଟ୍ରର ପରିସୀମା ସ୍ଥିର ହୋଇଥାଏ । ରାଷ୍ଟ୍ରପାଇଁ ଭୂଭାଗ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ସୀମା କେତେ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ସେଥିପାଇଁ କିଛି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିୟମ ନାହିଁ । ଏହା ରୁଷ, ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା ଓ ଚୀନ୍ ପରିସୀମା ପରି ବଡ଼ କିମ୍ବା ମୋନାକୋ ଓ ସାନ୍ମାରିନୋ ପରି ଛୋଟ ପରିସୀମା ହୋଇପାରେ ।

ଆୟତନ ବଡ଼ ହେଲେ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ କି କି ସୁବିଧା ହୁଏ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ସହ ଆଲୋଚନା କରି ଲେଖ ।

ଗ) **ସରକାର** : ସରକାର ରାଷ୍ଟ୍ରର ଏକ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଙ୍ଗ । ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭୂଭାଗରେ ଅଧିବାସୀ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସରକାର ନଥିଲେ ତାକୁ ରାଷ୍ଟ୍ର ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସରକାର ଏକ ରାଜନୈତିକ ସଂଗଠନ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହା ଦ୍ବାରା ରାଷ୍ଟ୍ର ନିଜର ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରେ ଓ ବିଭିନ୍ନ ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଏ । ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ବାରା ରାଷ୍ଟ୍ରର ବାସ୍ତବରୂପ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥାଏ । ସରକାର ନ ରହିଲେ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ, କାରଣ ସରକାର ରାଷ୍ଟ୍ରର ସମସ୍ତ କ୍ଷମତା ଉପଭୋଗ କରନ୍ତି । ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ସାମାଜିକ ଜୀବନକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରନ୍ତି । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ସରକାର ଆଇନ୍ ଦ୍ବାରା ପରିଚାଳିତ ଓ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥାନ୍ତି । ସରକାର ନଥିଲେ ଅରାଜକତା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ରାଷ୍ଟ୍ର ତଥା ସମାଜ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ଥିତି ବିପନ୍ନ ହୋଇଥାଏ ।

ଘ) **ସାର୍ବଭୌମତ୍ୱ :** ସାର୍ବଭୌମତ୍ୱ ହେଉଛି ରାଷ୍ଟ୍ରର ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପାଦାନ । ଏହା ରାଷ୍ଟ୍ରର ଜୀବନ ଶକ୍ତି । ଏହା ବଳରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ସଂଘ ଠାରୁ ଅଲଗା ଜଣାପଡ଼େ । ସାର୍ବଭୌମତ୍ୱ ରାଷ୍ଟ୍ରର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କ୍ଷମତା, ଯାହା ଉପରେ ଆଉ କୌଣସି କ୍ଷମତା ନାହିଁ । ସାର୍ବଭୌମତ୍ୱ କ୍ଷମତା ପ୍ରୟୋଗ କରି ରାଷ୍ଟ୍ର ନିଜ ଦେଶର ନାଗରିକ, ଗୋଷ୍ଠୀ, ଅନୁଷ୍ଠାନ ଇତ୍ୟାଦିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ବୈଦେଶିକ ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରେ ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

- ସାର୍ବଭୌମତ୍ୱ (Sovereignty) ଲାଟିନ୍ ଶବ୍ଦ ସୁପରଆନସ୍ ରୁ ଆସିଅଛି । ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ସର୍ବୋଚ୍ଚ କ୍ଷମତା ।
- ସାର୍ବଭୌମତ୍ୱକୁ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ଯଥା-ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ସାର୍ବଭୌମତ୍ୱ ଓ ବହିଃ ସାର୍ବଭୌମତ୍ୱ ।
- ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ସାର୍ବଭୌମତ୍ୱ ବଳରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି, ନାଗରିକ, ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଉପରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଜାରି କରେ ।
- ବହିଃ ସାର୍ବଭୌମତ୍ୱ ବଳରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ନିଜର ବୈଦେଶିକ ନୀତି ଓ ସମ୍ପର୍କ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରେ ।

ରାଷ୍ଟ୍ରର ଉତ୍ପତ୍ତି ଓ ବିକାଶ

ରାଷ୍ଟ୍ର କେବେ ଓ କିପରି ଉତ୍ପତ୍ତି ହେଲା ସେ ବିଷୟରେ କିଛି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଐତିହାସିକ ପ୍ରମାଣ ନାହିଁ । ଏହାର ଉତ୍ପତ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯାହା କୁହାଯାଇଛି ସେଗୁଡ଼ିକ ମୁଖ୍ୟତଃ ଅନୁମାନ ଓ କଳ୍ପନା ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଏହି ବିଷୟରେ ନିମ୍ନରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି । ରାଷ୍ଟ୍ରର ଉତ୍ପତ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ମତ ରହିଛି । ଏହା ଅନୁସାରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ଏହାକୁ ଶାସନ କରିବା ପାଇଁ ଈଶ୍ୱର ରାଜାଙ୍କୁ ପଠାଇଛନ୍ତି । ରାଜା ହେଉଛନ୍ତି ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧି । ଏହି ମତ ଅନୁସାରେ ଅନେକ ରାଜା ଅତୀତରେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାରୀ ହୋଇ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ବହୁ ଅତ୍ୟାଚାର କରିଥିଲେ ।

- ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଧର୍ମର ପୁରାତନ ଟେଷ୍ଟାମେଣ୍ଟ ଓ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମର ମନୁସ୍ମୃତି ଓ ମହାଭାରତରେ ଭଗବାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରାଷ୍ଟ୍ର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି ।
- ଭଗବାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରାଷ୍ଟ୍ର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ଏହି ମତକୁ ଐଶ୍ୱରିକ ସୃଷ୍ଟି ତତ୍ତ୍ୱ କୁହାଯାଏ ।

ରାଜା ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାରୀ ହେଲେ ଲୋକମାନଙ୍କର କି କି ଅସୁବିଧା ହେବ ତା'ର ଏକ ତାଲିକା କର ।

ଅନ୍ୟ ଏକ ମତ ଅନୁସାରେ ଶକ୍ତି ବା ଯୁଦ୍ଧ ଦ୍ୱାରା ରାଷ୍ଟ୍ରର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଛି ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଅତୀତରେ କେତେକ ଦଳର ନେତା ବଳ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଅକ୍ତିଆର କରୁଥିଲେ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ କେତେକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ରାଷ୍ଟ୍ର ଦୁର୍ବଳ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ପରାସ୍ତ କରି ସେମାନଙ୍କ ରାଜ୍ୟକୁ ନିଜ ରାଜ୍ୟରେ ମିଶାଇ ନିଜ ରାଜ୍ୟର ପରିସୀମା

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

- ଯୁଦ୍ଧ ବା ଶକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ରାଷ୍ଟ୍ର ସୃଷ୍ଟି ମତବାଦକୁ ଶକ୍ତି ତତ୍ତ୍ୱ କୁହାଯାଏ ।
- ଏହି ପ୍ରକାର ପ୍ରଥା ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା ।

ବଢ଼ାଉଥିଲେ । “ଜୋର୍ ଯାହାର ମୂଲକ ତାହାର” ନୀତିରେ ସମାଜ ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିଲା । ଏଣୁ ଯୁଦ୍ଧ ବା ଶକ୍ତିରୁ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଛି ବୋଲି ଅନୁମାନ କରାଯାଏ ।

ପିତା ବା ମାତାଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱରୁ ରାଷ୍ଟ୍ର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ବୋଲି ଆଉ କେତେକ ମତ ଦିଅନ୍ତି । ଏହି ମତ ଅନୁସାରେ ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ପିତୃକେନ୍ଦ୍ରିକ ଓ ମାତୃକେନ୍ଦ୍ରିକ ପରିବାର ଥିବାର ପ୍ରମାଣ ମିଳିଛି । ପିତା ବା ମାତା ପରିବାରର ମୁଖ୍ୟ ଥିଲେ । ପରିବାରର ମୁଖ୍ୟ ହିସାବରେ ଅନ୍ୟମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ମାନୁଥିଲେ । ପରିବାରରୁ ବଂଶ ଓ ବଂଶରୁ ଗୋଷ୍ଠୀ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀରୁ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଛି । ରାଷ୍ଟ୍ର ପିତା ବା ମାତାଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱରୁ ରୂପାନ୍ତର ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

- ପିତା ବା ମାତାଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱରୁ ରୂପାନ୍ତରରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ଏହି ମତକୁ ପିତୃଶାସିତ ଓ ମାତୃଶାସିତ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କୁହାଯାଏ ।

ତୁମ ପରିବାରରେ ବାପା ଓ ମାଆ କ’ଣ କ’ଣ କରନ୍ତି ଲେଖ ।

ରାଷ୍ଟ୍ରର ସୃଷ୍ଟି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଉ କେତେକ ଅନ୍ୟ ମତ ଦିଅନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମତରେ ସାମାଜିକ ଚୁକ୍ତିରୁ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଛି । ସେମାନେ କୁହନ୍ତି ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରାକ୍‌କାଳରେ କୌଣସି ସମାଜ ବା ରାଷ୍ଟ୍ର ନଥିଲା । ସେତେବେଳେ ବାସ କରୁଥିବା ଆଦିମାନବମାନେ ସରଳ ଜୀବନଯାପନ କରୁଥିଲେ । ଏହି ଅବସ୍ଥାକୁ ମାନବର ପ୍ରାକୃତିକ ଅବସ୍ଥା କୁହାଯାଉଥିଲା । ପରେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ଲାଗିଲା । ସେମାନେ “ଜୋର୍ ଯାହାର ମୂଲକ ତାହାର” ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କଲେ । ଯାହାର ଫଳସ୍ୱରୂପ ସେମାନେ ଅତି ଦୁଃଖରେ ଜୀବନଯାପନ କଲେ । କାଳକ୍ରମେ ଏହି ଅବସ୍ଥା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସହ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିବାରୁ ନିଜର ଧନ ଜୀବନ ସୁରକ୍ଷା ଓ ଶାନ୍ତିରେ ରହିବା ପାଇଁ ସାମାଜିକ ଚୁକ୍ତି ସାହାଯ୍ୟରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ସୃଷ୍ଟି କଲେ ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

- ମନୁଷ୍ୟ ଚୁକ୍ତି କରି ରାଷ୍ଟ୍ର ସୃଷ୍ଟି କରିଅଛି । ଏହି ମତକୁ ସାମାଜିକ ଚୁକ୍ତି ମତବାଦ କୁହାଯାଏ ।
- ଇଂରେଜ ଦାର୍ଶନିକ ହବସ, ଲକ୍ ଓ ଫରାସୀ ଦାର୍ଶନିକ ରୁଷୋ, ସାମାଜିକ ଚୁକ୍ତି ମତବାଦର ସମର୍ଥକ ଅଟନ୍ତି ।

ଆଉ କେତେକ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଉତ୍ପତ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଭିନ୍ନ ମତ ଦିଅନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମତ ହେଲା ରାଷ୍ଟ୍ର ବିଭିନ୍ନ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ କ୍ରମ ବିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଛି । ସେଗୁଡ଼ିକ ନିମ୍ନରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି ।

ରକ୍ତଗତ ସମ୍ପର୍କ :

ରାଷ୍ଟ୍ରର କ୍ରମ ବିକାଶରେ ପରିବାରର ଭୂମିକା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ରକ୍ତଗତ ସମ୍ପର୍କରୁ ପରିବାର ବୃଦ୍ଧି ଏବଂ କାଳ କ୍ରମେ ବଂଶ ଓ ଗୋଷ୍ଠୀର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଛି । ସେହି ଗୋଷ୍ଠୀ ଶେଷରେ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା ।

ଧର୍ମ : ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ଧର୍ମ ସାହାଯ୍ୟରେ ଐକ୍ୟଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରି ଲୋକମାନେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ରହିଥିଲେ । ତେଣୁ ଧାର୍ମିକ ଏକତା ଯୋଗୁ ରାଷ୍ଟ୍ର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ।

ଶକ୍ତି : ଅତୀତରେ ଶକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ କରି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ରାଷ୍ଟ୍ର ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଥିଲା । ରାଜାମାନେ ଯୁଦ୍ଧ ସାହାଯ୍ୟରେ ସୀମା ବୃଦ୍ଧି କରି ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରୁଥିଲେ । ଶକ୍ତି ରାଷ୍ଟ୍ରର ସ୍ଥିତିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରୁଥିଲା ।

ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମ୍ପର୍କ :

ଯାଯାବର ଜୀବନ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ମଣିଷ ଏକ ସମୟରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମ୍ପର୍କର ମାଲିକ ହେଲା । ତା' ସହିତ ଜନସଂଖ୍ୟାର ବୃଦ୍ଧି ଘଟିଲା । ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମ୍ପର୍କର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଆବଶ୍ୟକତା ମନୁଷ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧ କଲା । ତେଣୁ ରାଷ୍ଟ୍ରର କ୍ରମ ବିକାଶ ପାଇଁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମ୍ପର୍କ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା ।

ରାଜନୈତିକ ଚେତନା :

ରାଷ୍ଟ୍ର ଗଠନ ପାଇଁ ରାଜନୈତିକ ଚେତନା ବା ଇଚ୍ଛାଶକ୍ତିକୁ ଏକ ପ୍ରମୁଖ ଉପାଦାନ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି । ଏହି ଚେତନା ବା ଇଚ୍ଛାଶକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ରାଷ୍ଟ୍ର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ସମୟର ଅଗ୍ରଗତି ସହିତ ମନୁଷ୍ୟର ରାଜନୈତିକ ଚେତନାର ଅଗ୍ରଗତି ଘଟିଲା । ଏହି ଚେତନା ମାଧ୍ୟମରେ ସେ ନିଜର ମୌଳିକ ଅଧିକାର ଓ ସମାଜରେ ସଂଗଠିତ ଜୀବନର ମୂଲ୍ୟ ବୁଝି ପାରିଲା । ରାଷ୍ଟ୍ର ଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ଉନ୍ନତି ହୋଇ ପାରିଲା ।

ତେଣୁ ବିଭିନ୍ନ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ରାଷ୍ଟ୍ରର କ୍ରମ ବିକାଶ ଘଟି ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରଥା ମାଧ୍ୟମରେ ଅନେକ ରାଷ୍ଟ୍ର ପରିଚାଳିତ ହେଉଛି ।

ରାଷ୍ଟ୍ରର କାର୍ଯ୍ୟ :

ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀର ଅଧିକାଂଶ ରାଷ୍ଟ୍ର ନିଜକୁ ଜନକଲ୍ୟାଣ ବା ଜନମଙ୍ଗଳ ରାଷ୍ଟ୍ର ବୋଲି ବିବେଚନା କରନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପାଇଁ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ଉନ୍ନତିମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖୁଥାଆନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଜନକଲ୍ୟାଣ ରାଷ୍ଟ୍ରର କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଏ । ଯଥା - (୧) ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ, (୨) ଇଚ୍ଛାଧୀନ କାର୍ଯ୍ୟ ।

ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ

- ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଶାନ୍ତିଶୃଙ୍ଖଳା ରକ୍ଷା କରି ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଧନ ଓ ଜୀବନକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ।
- ଦେଶକୁ ବହିଃଶତ୍ରୁ ଆକ୍ରମଣରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ।
- ଉତ୍ତମ ବୈଦେଶିକ ନୀତି ପ୍ରଣୟନ କରି ଅନ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କ ସହ ସୁସଂପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିବା ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ରାଷ୍ଟ୍ରର ସ୍ଥିତି, ବ୍ୟକ୍ତିର ସୁରକ୍ଷା ଓ ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ରକ୍ଷା ପାଇଁ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଏ, ତାକୁ ରାଷ୍ଟ୍ରର ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ କୁହାଯାଏ ।

- ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ନ୍ୟାୟ ଦେବା ପାଇଁ ଆଇନ୍ ଅଦାଲତର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ।

ଇଚ୍ଛାଧୀନ କାର୍ଯ୍ୟ :

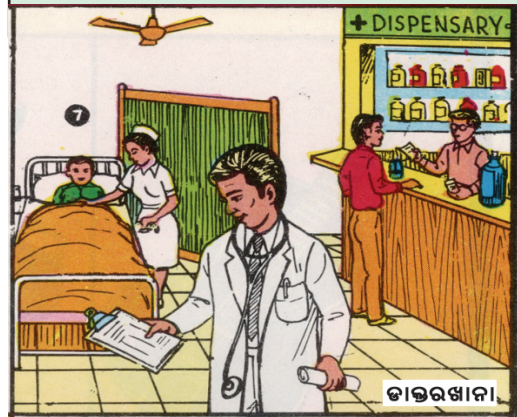
- ଶିକ୍ଷ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ।
- କୃଷିର ଆଧୁନିକୀକରଣ, ଜଳସେଚନ ଓ ସମବାୟ ସଂସ୍ଥାର ଉନ୍ନତି କରିବା ।
- ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଜିନିଷର ଉଚିତ୍ ଦରରେ ଯୋଗାଣ ଓ ବିକ୍ରି ।
- ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଓ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ।
- ଗମନାଗମନ ଓ ଯୋଗାଯୋଗ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଉପଯୁକ୍ତ ପରିଚାଳନା କରିବା ।
- ଅର୍ଥନୈତିକ ଯୋଜନା ଦ୍ୱାରା ମାନବ ସମ୍ବଳର ଉପଯୁକ୍ତ ବିନିଯୋଗ କରିବା ।
- ଦୁର୍ବଳ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସାମାଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ।
- ବୃଦ୍ଧ / ବୃଦ୍ଧା, ପିତୃମାତୃହୀନ ଓ ଭିନ୍ନଶଯ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସାମାଜିକ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରିବା ।

ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଧିକାର ଇତ୍ୟାଦିର ସୁରକ୍ଷା କରିବା ।

ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟ

ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ତାକୁ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଇଚ୍ଛାଧୀନ କାର୍ଯ୍ୟ କୁହାଯାଏ ।

ତୁମ ଅଞ୍ଚଳରେ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଲୋକମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ କି କି କାର୍ଯ୍ୟ କରାହେଉଛି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ ଆଲୋଚନା କରି ଲେଖ ।

ଲୋକମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥାଏ । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଚାହିଁ ଅଲଗା ଅଲଗା ହୋଇଥାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଭିନ୍ନ ରାଷ୍ଟ୍ର ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ସୁରକ୍ଷା ଭଳି ଅନେକ ଯୋଜନା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଛନ୍ତି । ଏହିସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକ ସଫଳଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ବହୁବିଧ ଉନ୍ନତି ହେଉଛି ।

ଆମେ କ'ଣ ଶିଖିଲେ ?

ରାଷ୍ଟ୍ର ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନର ମୁଖ୍ୟ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଓ କେନ୍ଦ୍ର ବିନ୍ଦୁ ।

- ରାଷ୍ଟ୍ର ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଉପଯୁକ୍ତ ବିକାଶ ହୋଇଥାଏ ।
- ଜନସଂଖ୍ୟା, ଆୟତନ, ସରକାର ଓ ସାର୍ବଭୌମତ୍ୱ : ଏହି ଚାରୋଟି ଉପାଦାନରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ଗଢ଼ା ।
- ରାଷ୍ଟ୍ର ଈଶ୍ୱର, ଶକ୍ତି, ସାମାଜିକ ରୁଦ୍ଧି, ପିତାମାତାଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଓ କ୍ରମ ବିବର୍ତ୍ତନ ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।
- ରାଷ୍ଟ୍ରର କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସାଧାରଣତଃ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ଯଥା : (୧) ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଓ (୨) ଇଚ୍ଛାଧୀନ ।

୧. ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ୫୦ଟି ଶବ୍ଦରେ ଉତ୍ତର ଦିଅ ।

- କ) ରାଷ୍ଟ୍ରକୁ ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନର ମୁଖ୍ୟ ବିଷୟବସ୍ତୁ କୁହାଯାଏ କାହିଁକି ?
- ଖ) ରାଷ୍ଟ୍ରକୁ ଏକ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଅନୁଷ୍ଠାନ କହିବାର କାରଣ କଣ ?
- ଗ) ରାଷ୍ଟ୍ର କେଉଁ କେଉଁ ଉପାଦାନକୁ ନେଇ ଗଠିତ ?
- ଘ) ସାର୍ବଭୌମତ୍ୱ କହିଲେ କଣ ବୁଝ ? ଏହାକୁ ରାଷ୍ଟ୍ର କେଉଁ କେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରୟୋଗ କରେ ?
- ଙ) ଶକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ରାଷ୍ଟ୍ର କିପରି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ?
- ଚ) ସାମାଜିକ ରୁକ୍ତି କହିଲେ କଣ ବୁଝ ? ଏହା କାହିଁକି କରାଯାଇଥିଲା ?
- ଛ) ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମ୍ପତ୍ତି ରାଷ୍ଟ୍ର ଗଠନ ପାଇଁ କିପରି ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା ?
- ଜ) ରାଷ୍ଟ୍ରର କାର୍ଯ୍ୟକୁ କେତେ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକ କଣ କଣ ?

୨. ରେଖାଙ୍କିତ ପଦକୁ ନ ବଦଳାଇ ବାକ୍ୟଟି ଭୂଲ ଥିଲେ ଠିକ୍ କରି ଲେଖ ।

- କ) ରାଷ୍ଟ୍ର ହେଉଛି ଏକ ବୃତ୍ତିଭିତ୍ତିକ ସଂଘ ।
- ଖ) ମୋନାକୋ ଗୋଟିଏ ଜନବହୁଳ ଦେଶ ।
- ଗ) ସରକାର ଏକ ଧାର୍ମିକ ସଂଗଠନ ।
- ଘ) ଗୋଷ୍ଠୀରୁ ପରିବାର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ।
- ଙ) ଶିକ୍ଷ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ହେଉଛି ରାଷ୍ଟ୍ରର ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ।

୩. ରେଖାଙ୍କିତ ପଦ/ ପଦଗୁଡ଼ିକ ବଦଳାଇ ଭ୍ରମ ଥିଲେ ବାକ୍ୟଟିକୁ ସଂଶୋଧନ କର ।

- କ) ରାଷ୍ଟ୍ର ଗୋଟିଏ ଅସ୍ଥାୟୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ।
- ଖ) ସରକାର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଥା ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୋଇଥାଏ ।
- ଗ) ରାଷ୍ଟ୍ରର ଉତ୍ପତ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯାହା କୁହାଯାଇଛି ସେଗୁଡ଼ିକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ତଥ୍ୟ ଉପରେ ଆଧାରିତ ।
- ଘ) ଆଦିମାନବ ସରଳ ଜୀବନଯାପନ କରୁଥିବା ସମୟକୁ ମାନବର କୃତ୍ରିମ ଅବସ୍ଥା କୁହାଯାଏ ।
- ଙ) ଧର୍ମ ଦ୍ୱାରା ବିଭିନ୍ନତା ଭାବ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ।
- ଚ) ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଶାନ୍ତି ଶୃଙ୍ଖଳା ରକ୍ଷା କରିବା ହେଉଛି ଏକ ଇଚ୍ଛାଧୀନ କାର୍ଯ୍ୟ ।

ତୁମପାଇଁ କାମ :

- ତୁମ ଅଞ୍ଚଳରେ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଗରିବ ଅସହାୟ ଲୋକମାନଙ୍କ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ କି କି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହାତକୁ ନିଆଯାଇଛି ତାହା ଉପରେ ଏକ ବିବରଣୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ।
- ବିଭିନ୍ନ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ସଂସ୍ଥାର ଚିତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କରି ଆଲବମ୍‌ଟିଏ ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ।